

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ

**Н.В. Сабліна, кандидат економічних наук.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця**

© Сабліна, Н.В., 2015.

Статтю отримано редакцією 12.01.2015 р.

Вступ. Промисловий комплекс будь-якої сучасної країни є основним критеріальним індикатором стану її економічного розвитку та визначає місце країни у світовому співтоваристві. Важливою ланкою промисловості України є машинобудівний сектор, реалізована продукція якого складає близько 8% від загального обсягу промислового виробництва України.

Машинобудування є основою важкої індустрії, матеріальною основою технічного переозброєння економіки й відіграє вирішальну роль у створенні матеріально-технічної бази господарства. Від діяльності машинобудівного комплексу залежить конкурентоспроможність товарів та послуг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Тому необхідною передумовою розвитку країни є розвиток машинобудівних підприємств.

Однак машинобудівний комплекс є одним із найбільш постраждалих від економічної кризи. Більшість таких підприємств погіршили показник прибутковості, а деякі отримали збитки. Визначальну роль при цьому мали збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості й зменшення обсягу виробництва продукції. Суттєве скорочення обсягу продукції машинобудування відбувалося паралельно з підвищенням цін на продукцію цієї галузі.

Тому на сьогоднішній день актуальними є питання щодо забезпечення управління змінами на підприємствах машинобудування як провідної ланки економічного розвитку України.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Дослідженню економічного стану підприємств машинобудівного комплексу приділялося багато уваги у працях вітчизняних учених-економістів: Б.М. Данилишина [4], Т.Т. Дуди [5], Ю. Коротаєвої [9], К.В. Король [8], В.П. Панченко [12], В.О. Точиліна [17] та інших, у яких увагу акцентовано на проблемах і тенденціях розвитку галузі, стратегічних цілях та пріоритетах розвитку, аналізі стану експортно-імпорتنих операцій у докризовий і післякризовий періоди, приділено увагу соціально-економічним проблемам розвитку машинобудування України.

Теоретичні та практичні аспекти управління змінами знайшли відображення у багатьох наукових дослідженнях таких науковців: Г.М. Тарасюка [18], Д.К. Воронкова [2], В.М. Гриньової [3], Е. Камерона [7] та інших, у яких зосереджено увагу на дослідженні сутності управління змінами, процесі управління змінами.

Однак, незважаючи на велику кількість наукових напрацювань, питання управління змінами на машинобудівних підприємствах і його організаційно-економічне забезпечення потребують подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження сутності поняття «управління змінами» та формування організаційно-економічного забезпечення змін на машинобудівних підприємствах.

Основний матеріал і результати. Необхідність розвитку машинобудування України пояснюється тим, що саме тут створюються засоби виробництва, закладаються темпи зростання продуктивності праці, фактори енергозбереження, зниження матеріаломісткості й нової якості кінцевого продукту. Поняття «розвиток підприємства» сучасні науковці розглядають по-різному. Так, Б.А. Райзберг та Л.Ш. Лозовський [14] під поняттям «розвиток підприємства»

розуміють довгострокову програму вдосконалення можливостей організації у розв'язанні проблем, особливо шляхом підвищення ефективності управління культурою. Г. Хаймел стверджує, що розвиток передбачає еволюцію, яка приводить до нового стану й підвищення його соціальної цінності [19]. Та більшість учених, таких як В. М. Заболотний [6], В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим [13], М.В. Афанасьєв, В.Д. Рогожин, В.І. Рудика [1] й інші акцентують увагу на тому, що основою розвитку є зміни до більш складного та ефективного функціонування, що обумовлено закономірностями функціонування конкретних систем.

Погоджуємося з думкою С.Р. Стеціва [16], що в підприємстві поняття «зміни» може мати декілька значень. Таким терміном характеризують зовнішні зміни: технологій, споживчих смаків, умов конкуренції, різноманітних соціальних, політичних та інших факторів. Також термін «зміни» характеризує внутрішні зміни, що виникають у результаті необхідності для підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища конкретної галузі. З огляду на важливість залучення керівного апарату, зміни перетворюються на програми трансформації чи реорганізації, ініційовані керівництвом.

У працях Ван де Вена та Пула наведено змістовне тлумачення терміна «зміни на підприємстві» – це емпіричне спостереження відмінності у формі, якості чи стані якогось організаційного елемента протягом певного часового відрізка. Організаційними елементами можуть виступати організаційна стратегія, робота конкретного працівника або всього персоналу, товари та послуги чи підприємство в цілому [20].

В енциклопедичному довіднику за редакцією Д.Н. Карпукіна та Б.З. Мільнера управління визначено як процес досягнення поставлених цілей шляхом використання праці людей, що складається з елементів: здатності ставити цілі й вироблення маршруту просування до них, організування, керівництва, мистецтва спілкування з людьми, виконання [15]. О.Г. Мельник [10] визначає управління як процес поєднання ресурсів для досягнення поставленої мети; свідомий вплив людини на різні об'єкти та процеси, що відбуваються в навколишньому середовищі, й осіб, які пов'язані з ними, що здійснюється з метою надання процесам визначеної спрямованості та отримання бажаних результатів.

Таким чином, виходячи з узагальнення підходів до сутності понять «розвиток», «зміна» та «управління», можна запропонувати авторське бачення сутності поняття «управління змінами» (рис.1).

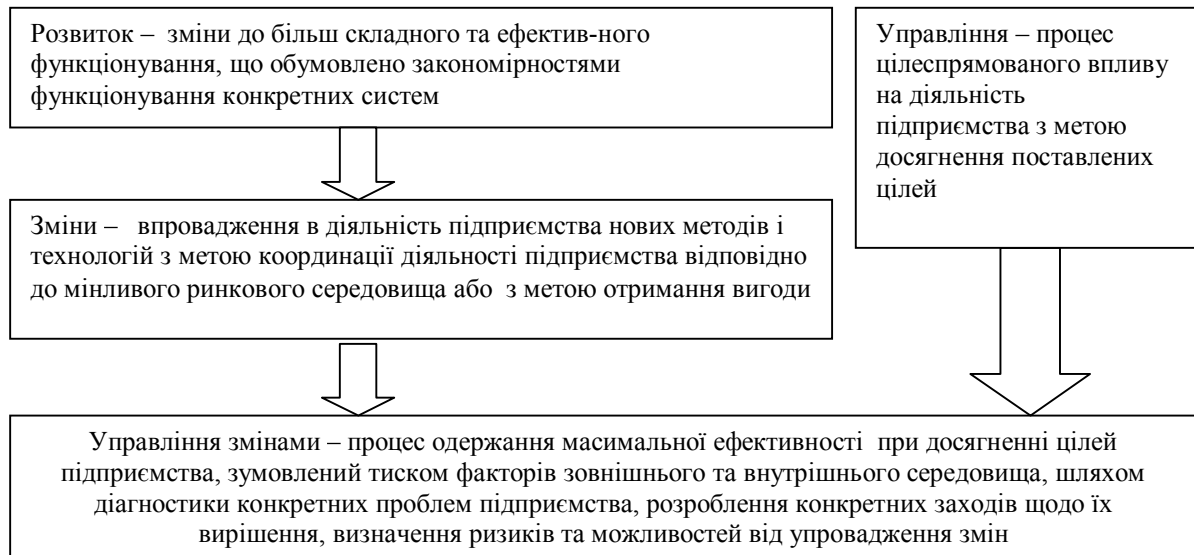

Рис. 1. Декомпозиційний аналіз поняття «управління змінами»

Як зазначалося вище, найвагомішим фактором сучасного суспільства на сьогодні залишається промисловість як сфера прояву й реалізації визначальної частки матеріальних та інтелектуальних потреб людини. Концептуальні аспекти промислової політики держави визначають провідну роль і місце промисловості в забезпеченні найважливіших стратегічних

інтересів України. На практиці це виражається через основні економічні показники. Так, питома вага обсягу промислової продукції в загальному обсязі випуску, що складала у 2007 р. 45,3%, знизилася до 34,5% у 2013 р. (рис. 2), а питома вага обсягу продукції машинобудування в загальному обсязі промисловості, яка складала у 2007 р. 12,45%, зменшилася до 8,66% у 2013 р. (рис. 3) [11].

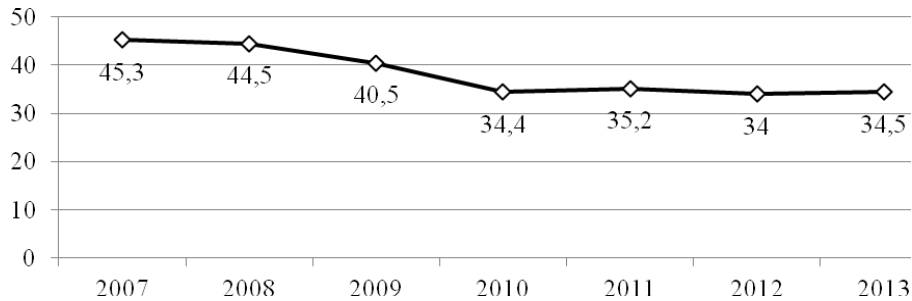

Рис. 2. Питома вага обсягу промислової продукції в загальному обсязі випуску

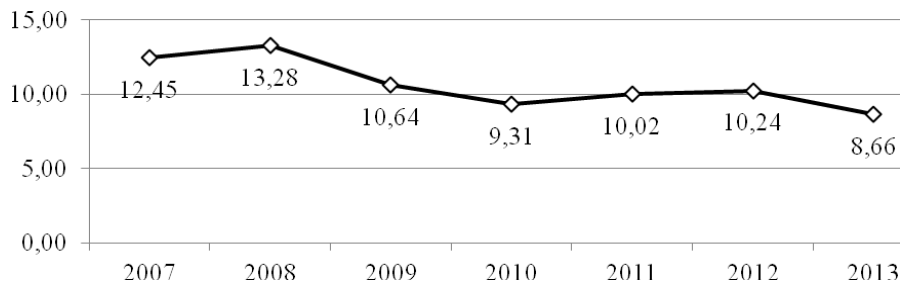

Рис. 3. Питома вага обсягу продукції машинобудування в загальному обсязі промисловості

За період 2010 – 2013 років обсяги реалізованої продукції машинобудування України (табл. 1) [11] збільшилися на 18,16% порівняно з початком досліджуваного періоду. Визначений період характеризується зростанням обсягів реалізації промислової продукції до 2012 р. та зменшенням у 2013 році. Отже, спостерігаємо зниження обсягів реалізованої продукції промисловості на 3,32% у 2013 році порівняно з 2012 роком. Як видно з табл. 1, негативна тенденція найгостріше простежується для машинобудування. Так, у 2013 р. порівняно з 2012 р. обсяг реалізованої продукції цієї галузі характеризується зменшенням досягнутого обсягу реалізації продукції на 18,28%, що є негативним і за постійності цього явища може спричинити уповільнення економічного розвитку країни.

Таблиця 1

Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності, відсотки до продукції промисловості

Періоди (роки)	Промисловість, усього	Переробна промисловість	Машинобудування	Виробництво машин та устаткування
2010	100	67,2	9,3	2,9
2011	100	65,2	10,0	2,9
2012	100	63,5	10,2	2,7
2013	100	61,8	8,7	2,7
Динаміка				
2011/2010	124,96	121,22	134,45	123,23
2012/2011	108,17	102,43	107,54	100,54
2013/2012	96,68	94,05	81,72	93,40
2013/2010	127,05	116,77	118,16	115,72

Таким чином, стан машинобудівної галузі зумовлює необхідність упровадження в діяльність підприємств машинобудівного комплексу організаційно-економічних змін з метою забезпечення їх сталого розвитку.

Схему процесу організаційно-економічного забезпечення змін на підприємствах машинобудування в розрізі організаційної та економічної складових наведено на рис. 4.

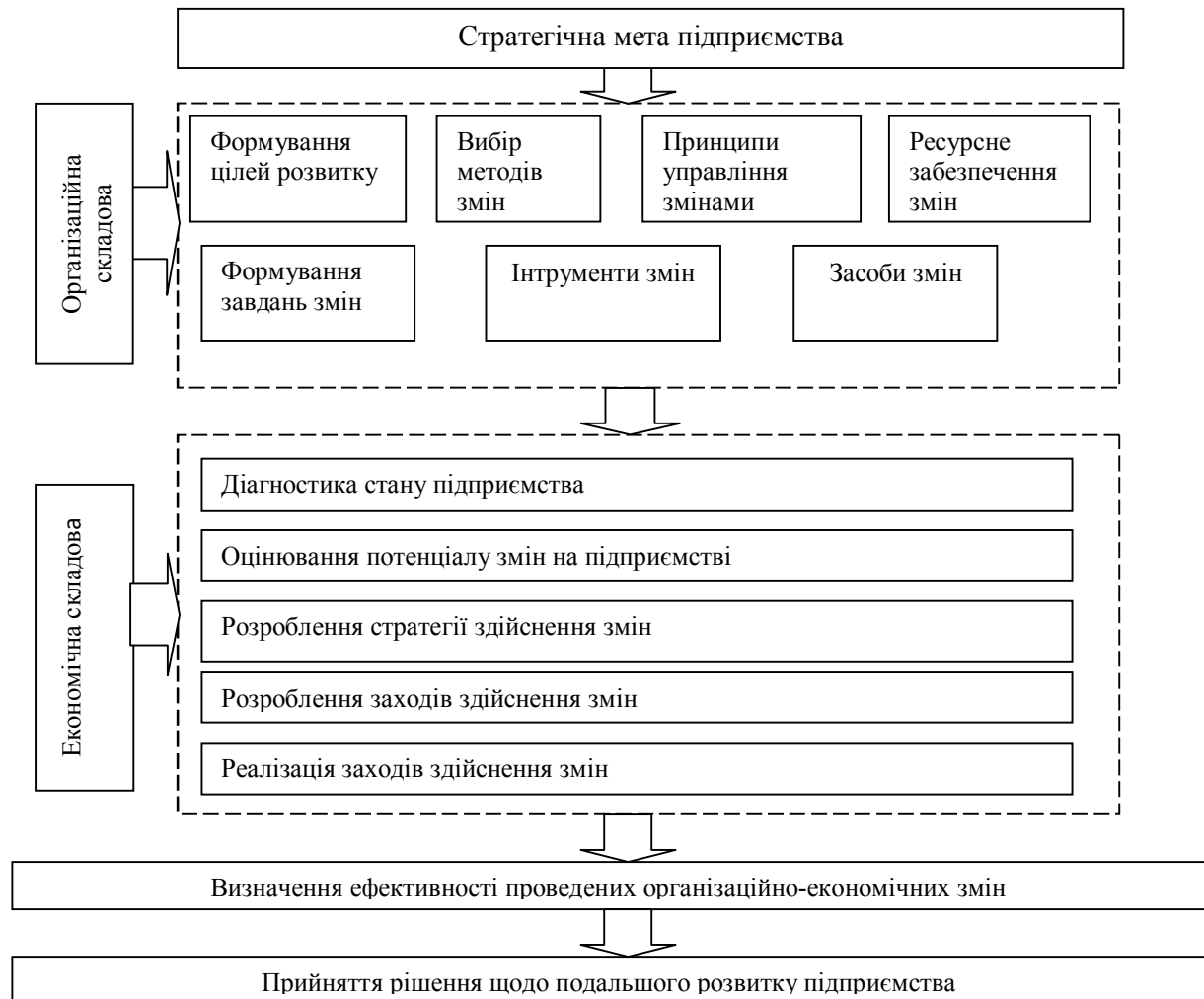

Рис. 4. Процес реалізації організаційно-економічних змін на підприємствах машинобудування

Упровадження в діяльність підприємств машинобудування комплексу організаційно-економічних змін має забезпечити поліпшення матеріально-технічного та інформаційного забезпечення управлінських процесів, розвиток персоналу на основі мотивації, поліпшення умов праці та покращення показників ефективності діяльності, формування соціальної інфраструктури.

Ефективність здійснення організаційно-економічних змін на машинобудівних підприємствах залежить від якісного оцінювання існуючих альтернативних варіантів і наслідків від їх реалізації. Ефективність проведених організаційно-економічних змін слід визначати з позиції досягнутого та перспектив подальшого функціонування в результаті запровадження змін.

Висновки. Таким чином, суттєвим напрямом управління підприємствами машинобудування є ефективне управління змінами, здатне забезпечити стабільний розвиток у довгостроковій перспективі завдяки планомірному перетворенню організаційних та економічних складових управління в єдиний механізм. Запропонований підхід реалізації

організаційно-економічних змін на підприємствах машинобудівної галузі дозволяє забезпечити їх ефективне функціонування і розвиток.

Перспективним напрямом дослідження є подальший аналіз впливу організаційно-економічних змін на діяльність підприємства та розроблення організаційно-економічного механізму забезпечення управління змінами в практичній діяльності підприємств машинобудівного комплексу України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия: монография / Н.В. Афанасьев. – Х.: ИНЖЭК, 2003. – 179 с.
2. Воронков Д.К. Интеграция подходов до управления змінами на підприємстві // Економіка. Менеджмент. Підприємництво: зб. наук. пр. Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – Видавництво СХУ ім. В. Даля, 2010. – № 22 (II). – С. 152 – 158.
3. Гриньова В.М. Дослідження сутності управління змінами в забезпеченні циклічного розвитку підприємств / В.М. Гриньова, Ю.І. Гребнева // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 12. – С. 249 – 254.
4. Данилишин Б.М. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка України / Б.М. Данилишин, Д.В. Клиновий, Т.В. Пепа; за наук. ред. Б.М. Данилишина. – Ніжин: ТОВ «Вид-во „Аспект-Поліграф», 2007. – 688 с.
5. Дуда Т.Т. Порівняльна рейтингова оцінка фінансового стану машинобудівних підприємств Хмельницьчини [Електронний ресурс] / Т.Т. Дуда, І.В. Троц // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 2. – С. 63 – 69. – Режим доступу: <http://alma-mater.luguniv.edu.ua/electronversions.htm>.
6. Заболотний В.М. Реструктуризація підприємства: навч. посіб. для вищ. навч. закл. / В.М. Заболотний. – К.: Міленіум, 2001. – 362 с.
7. Камерон Э. Управление изменениями: модели, инструменты и технологии организационных изменений [Текст] / Э. Камерон, М. Грин. – М.: Добрая книга, 2006. – 360 с.
8. Король К.В. Економічний стан та проблеми розвитку галузі машинобудування в Україні [Електронний ресурс] / К.В. Король // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1 (35). – С. 157 – 162. – Режим доступу: <http://alma-mater.luguniv.edu.ua/electronversions.htm>.
9. Коротаєва Ю. Перспективи та проблеми машинобудування [Електронний ресурс] / Ю. Коротаєва // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – № 1 (6). – С. 82 – 90. – Режим доступу: <http://sepd.tntu>
10. Мельник О.Г. Методичні положення з експрес-діагностики загрози банкрутства підприємства / О.Г. Мельник // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 108 – 116.
11. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Панченко В.П. Соціально-економічні проблеми розвитку машинобудівної галузі України [Електронний ресурс] / В.П. Панченко // Ефективна економіка: електрон. наук. фах. вид. – 2012. – № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1037>.
13. Пономаренко В.С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: монографія / В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим. – Х.: НЖЕК, 2003. – 328 с.
14. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 495 с.
15. Современное управление. Энциклопедический справочник. Т.1 / под ред. Д.Н. Карпухина, Б.З. Мильнера. – М.: Издатцентр, 1997. – 584 с.
16. Стеців С.Р. Сутність та етапи управління змінами на підприємстві [Електронний ресурс] / С.Р. Стеців. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13291/1/026_Sutn%D1%96st%20ta%20etapi%20up_155_161_714.pdf
17. Точилін В.О. Стан та напрямки розвитку внутрішнього ринку металопродукції України [Електронний ресурс] / В.О. Точилін, В.В. Венгер // Вісник ОНУ. – 2013. – Т. 18. – Вип. 3/1. – С. 64 – 67. – Режим доступу: http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_1/18.pdf.
18. Тарасюк Г.М. Управління змінами в системі управління підприємством // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 2 (52). – С. 287 – 291.
19. Хаммер М. Быстрее, лучше, дешевле: девять методов реинжиниринга бизнес-процессов / М. Хаммер, Л. Хершман. – М.: Альпина Паблишер, 2012. – 356 с.
20. Van de Ven A. Explaining Development and Change in Organizations / A. Van de Ven, M. S. Poole // Academy of Management Review. – 1995. – Vol. 20. № 3. – P. 510 – 540.

УДК 005.591:621

Сабліна Наталія Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів. Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. **Управління змінами та його організаційно-економічне забезпечення на підприємствах машинобудівного комплексу.** Досліджено сутність поняття «управління змінами» та формування організаційно-економічного забезпечення змін на машинобудівних підприємствах. Обґрунтовано необхідність запровадження в діяльність підприємств машинобудівного комплексу організаційно-економічних змін з метою забезпечення їх сталого розвитку, розроблено процес реалізації організаційно-економічних змін на підприємствах машинобудування.

Ключові слова: зміни, управління змінами, організаційно-економічне забезпечення.

УДК 005.591:621

Сабліна Наталия Викторовна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов. Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця. **Управление изменениями и его организационно-экономическое обеспечение на предприятиях машиностроительного комплекса.** Исследованы сущность понятия «управление изменениями» и формирование организационно-экономического обеспечения изменений на машиностроительных предприятиях. Обоснована необходимость внедрения в деятельность предприятий машиностроительного комплекса организационно-экономических изменений с целью обеспечения их устойчивого развития, разработан процесс реализации организационно-экономических изменений на предприятиях машиностроения.

Ключевые слова: изменения, управление изменениями, организационно-экономическое обеспечение.

UDC 005.591:621

Natalia V. Sablina – PhD, Associate Professor, Department of Finance, Simeon Kuznets National Economic University of Kharkiv. **Change management and its organizational and economic support for the engineering complex.** The article is devoted to studying the nature of "change management" and the formation of organizational and economic changes at the machine-building enterprises. The necessity of implementing a set of organizational and economic changes in the activities of machine-building enterprises with a view of ensuring their sustainable development is proved. The process of implementing organizational and economic changes at machine-building enterprises is developed.

Keywords: changes, change management, organizational and economic support.